

Rok 1900.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część II. — Wydana i rozesłana dnia 11. stycznia 1900.

Treść: (M 2—4.) 2. Dokument koncesyjny na kolej lokalną od Tannwaldu do Grünthalu. — 3. Rozporządzenie, dotyczące się wymierzania należności od przeniesień majątku z powodu śmierci w razie istnienia małżeńskiej wspólności całego majątku na przypadek śmierci. — 4. Rozporządzenie, dotyczące się wykonania ustawy z dnia 27. grudnia 1899, o zniesieniu stępla gazetowego i kalendarzowego.

2.

Dokument koncesyjny z dnia 15. grudnia 1899,

na kolej lokalną od Tannwaldu do Grünthalu.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia nadając w porozumieniu z interesowanymi Ministerstwami Spółce akcyjnej „Kolej żelazna liberecko-jablonecko-tannwaldzka“ o to proszącej, koncesję do wybudowania i utrzymywania w ruchu kolei żelaznej ruchomiennej, która wybudowana być ma jako lokalna o szlaku normalnym od stacji w Tannwaldzie-Schumburgu c. k. uprzyw. kolei łączącej południowo-północno-niemieckiej i kolei żelaznej liberecko-jablonecko-tannwaldzkiej do Grünthalu a to w myśl ustawy o koncesjach na koleje żelazne z dnia 14. września 1854, Dz. u. p. Nr. 238, jakoteż ustawy z dnia 31. grudnia 1894, Dz. u. p. Nr. 2 z r. 1895, pod następującymi warunkami i zastrzeżeniami:

§. 1.

Pod względem dobiegu koncesyonowanej linii kolejowej do kolei żelaznej Petersdorf—Grünthal, którą wykonać ma Rząd królewsko pruski, tudzież pod względem współużywania stacji dobiegowej w Grünthalu i pełnienia tamże służby ruchu, stosują się postanowienia traktatu między Austrią i Węgra-

mi a państwem niemieckiem z dnia 5. listopada 1898, Dz. u. d. Nr. 121 z r. 1899 a Spółka obowiązana jest poddać się tym postanowieniom i obowiązkom z nich wynikającym.

§. 2.

Co do kolei, na którą wydaje się niniejszy dokument koncesyjny, zapewniają się Spółce dobrodziejstwa w artykule V ustawy z dnia 31. grudnia 1894 (Dz. u. p. Nr. 2 z r. 1895) przewidziane.

§. 3.

Spółka jest obowiązana rozpocząć budowę kolei koncesyonowanej niezwłocznie po otrzymaniu pozwolenia do budowania, skończyć najpóźniej w przeciągu półtrzecia roku, licząc od dnia dzisiejszego, gotową kolej oddać na użytek publiczny i utrzymywać w ruchu bez przerwy przez cały okres koncesyjny mający trwać aż do dnia 2. lipca 1976.

Jako rękojmię dotrzymania powyższego terminu budowy, jakoteż wykonania i urządzenia kolei zgodnie z koncesją, dać ma Spółka kaucję w sumie dziesięć tysięcy złotych w papierach wartościowych, w których wolno lokować pieniądze sieroce.

W razie niedotrzymania powyższego zobowiązania, kaucya ta uznana być może za przepadłą.

§. 4.

Do wybudowania kolei koncesyonowanej nadaje się Spółce prawo wywłaszczenia podług przepisów ustawowych w tej mierze obowiązujących.

Takież samo prawo nadane będzie Spółce do wybudowania wszelkich kolei podjazdowych, których budowę Rząd ze względu na dobro publiczne uznałby za potrzebną.

§. 5.

Zresztą kolej lokalna Tannwald-Grünthal na wstępie oznaczona uważana być ma za istotną część składową przedsiębiorstwa kolei lokalnych Liberec-Jablonec-Tannwald i Morchenstern-Josefsthal, będących przedmiotem Najwyższych dokumentów koncesyjnych z dnia 3. lipca 1886, Dz. u. p. Nr. 130 i z dnia 25. marca 1893, Dz. u. p. Nr. 69 i postanowienia rzeczonych Najwyższych dokumentów koncesyjnych, stosować się mają na przyszłość tak do kolei lokalnej Reichenberg-Jablonec-Tannwald i Morchenstern-Josefsthal, jak i do kolei lokalnej Tannwald-Grünthal jako zespolonego przedsiębiorstwa, jednakże z wyjątkiem postanowień zawartych w §§. 1 aż do 4 pierwszego z rzeczonych Najwyższych dokumentów koncesyjnych, które stosują się tylko do linii Liberec-Jablonec-Tannwald i postanowień zawartych w §§. 1 aż do 4 drugiego z rzeczonych Najwyższych dokumentów koncesyjnych, stosujących się wyłącznie do linii Morchenstern-Josefsthal a mianowicie:

I.

Postanowienia zawarte w §. 5, §. 6, ustęp 1 i ustęp 4 aż do 9, tudzież w §§. 7 aż do 10 i 12 aż do 14 Najwyższego dokumentu koncesyjnego z dnia 3. lipca 1886, Dz. u. p. Nr. 130, jakoteż w §. 5 Najwyższego dokumentu koncesyjnego z dnia 25. marca 1893, Dz. u. p. Nr. 69, stosować się mają do całego przedsiębiorstwa kolejowego Spółki w taki sposób, że

1. ceny taryfowe niższe, ustanowione dla transportów wojskowych, obowiązywać będą także w przewozie pospolitego ruszenia obu połów monarchii, jakoteż korpusów straży cywilnej (straży bezpieczeństwa, straży skarbowej itp.),

2. Spółka obowiązana jest mieć pieczęć o urządzenie na rzecz swoich funkcjonaryuszów zaopatrzenia dla inwalidów i starców, i w tym celu przystąpić do kasy emerytalnej związku austriackich kolei lokalnych, jeśliby dla koncesyonowanego przedsiębiorstwa kolejowego nie była utworzona własna kasa emerytalna przynajmniej takie same korzyści członkom następcząca jak kasa rzeczownego związku,

3. zawarte w §. 12 Najwyższego dokumentu koncesyjnego z dnia 3. lipca 1886, Dz. u. p. Nr. 130 przytoczenie §. 11, l. 5 tegoż dokumentu odnosić się ma teraz do ustępu g postanowień zamieszczonych poniżej pod II, l. 2.

II.

Na miejsce postanowień §. 6, ustęp 2 i 3 Najwyższego dokumentu koncesyjnego z dnia 3. lipca 1886, Dz. u. p. Nr. 130 i §. 6 Najwyższego dokumentu koncesyjnego z dnia 25. marca 1893, Dz. u. p. Nr. 69, które uchylają się, wchodzi następujące postanowienia:

1. Nadaje się Spółce prawo emitowania obligacji pierwszeństwa, tudzież akcji pierwszeństwa, które pod względem oprocentowania i umorzenia będą miały pierwszeństwo przed akcjami zakładowymi a to aż do sumy, którą Rząd oznaczy.

2. Rząd zastrzega sobie prawo odkupienia kolei koncesyonowanych po ich wybudowaniu i otwarciu na nich ruchu kiedykolwiek, pod następującymi warunkami:

a) Dla oznaczenia ceny odkupu policzone będą czyste dochody roczne przedsiębiorstwa w ciągu ostatnich zamkniętych lat siedmiu przed chwilą odkupu, z nich strącone będą czyste dochody najniepomyślniejszych dwóch lat, poczem obliczony będzie średni dochód czysty pozostałych lat pięciu.

b) Gdyby kolej miała być odkupiona po upływie czasowego uwolnienia od podatków, podatki i dodatki do podatków ciężące na odkupionem przedsiębiorstwie kolejowem i wszelkie inne pobory publiczne uważać się będzie przy obliczaniu czystych dochodów rocznych za wydatki ruchu.

Jeżeli obowiązek płacenia podatku istniał nie przez wszystkie lata, podług których oblicza się sumę średnią, w takim razie także co do lat wolnych od podatku obliczyć należy podatek razem z dodatkami według stopy procentowej pierwszego roku podlegającego podatkowi i potrącić z przychodów.

Ze względu jednak, że stosownie do §. 131, lit. a) ustawy z dnia 25. października 1896, Dz. u. p. Nr. 220, opłacać się ma od renty odkupu podatek dziesięcioprocentowy, doliczyć należy do czystych dochodów w taki sposób obliczonych dodatek wynoszący jedną dziewiątą tych czystych dochodów.

c) Czysty dochód roczny w myśl powyższego postanowienia obliczony, płacić się będzie Spółce jako wynagrodzenie za koleje odkupione aż do upływu okresu koncesyjnego w ratach półrocznych płatnych z dołu dnia 30. czerwca i dnia 31. grudnia każdego roku.

d) Gdyby kolej miała być odkupiona przed upływem siódmego roku po otwarciu linii do Grünthalu lub gdyby średni dochód czysty w myśl postanowień ustępów *a* aż do *c* obliczony, bez uwzględnienia dodatku tamże przewidzianego, nie wynosił przynajmniej takiej sumy rocznej, któraby wyrównała racie ryczałtowej potrzebnej na programowe oprocentowanie i umorzenie pożyczek za zezwoleniem Rządu zaciągniętych z doliczeniem raty ryczałtowej potrzebnej na oprocentowanie po pięć od sta kapitału akcyjnego przez Rząd zatwierdzonego i na umorzenie go w ciągu całego okresu koncesyjnego, w takim razie wynagrodzenie, które państwo ma zapłacić za koleje odkupione, będzie polegało na tem, że państwo płacić będzie wzmiankowaną powyżej ratę ryczałtową w ratach półrocznych z dołu dnia 30. czerwca i dnia 31. grudnia każdego roku i zwracać będzie Spółce podatek rentowy, który od tej renty odkupu ma być opłacany.

e) Państwo zastrzega sobie, że wolno mu będzie w każdym czasie objąć w miejsce Spółki pożyczki w celu zgromadzenia kapitału na koleje koncesyonowane zaciągnięte, w sumie, która w chwili odkupienia według zatwierdzonego planu umorzenia będzie jeszcze zalegała jako nieumorzona, do spłacenia z własnych funduszy, w którym to razie renta odkupu płacić się mająca, zmniejszy się o sumę potrzebną na oprocentowanie i umorzenie wzmiankowanego kapitału pożyczkowego, jakoteż według okoliczności, o odpowiednią tej sumie kwotę dodatku, który w myśl postanowień ustępu *b* ma być do dochodu średniego doliczany.

f) Państwo zastrzega sobie nadto, że wolno mu będzie w każdym czasie zamiast niepłatnych jeszcze rent w myśl postanowień punktu *e*) po objęciu na siebie pożyczek Spółki do spłacenia z własnych funduszy przez państwo Spółce płacić się mających, zapłacić kapitał wyrównujący zdyskontowanej przez potrącenie odsetek od odsetek po pięć od sta na rok wartości kapitałowej tych rent, po strąceniu jak się samo przez się rozumie dodatku, gdyby w myśl postanowień ustępu *b*) zawierał się w tych rentach.

Gdyby państwo zamierzało w taki sposób spłacić kapitał, wolno mu będzie użyć do tego podług własnego wyboru gotówki lub obligacji długu państwa jakiegokolwiek rodzaju. Obligacje długu państwa liczone będą w takim razie po kursie pieniężnym średnim, jaki obligacje długu państwa tego samego rodzaju, notowane urzędownie na giełdzie wiedeńskiej, będą miały w ciągu półroczu bezpośrednio poprzedzającego.

g) Przez odkupienie kolei i od dnia tego odkupienia przechodzi na państwo za wypłatą wynagrodzenia w ustępach *a* aż do *f* przepisane bez

dalszej zapłaty własność wolna od ciężarów a wadłu okoliczności obciążona tylko zalegającami jeszcze resztami pożyczek za zezwoleniem Rządu zaciągniętych i używanie kolei niniejszem koncesyonowanych ze wszystkimi do nich należącymi ruchomościami i nieruchomościami, licząc tu także tabor wozowy, zapasy materiałów i kasowe, a według okoliczności koleje podjazdowe własnością Spółki będące i przedsiębiorstwa poboczne, jakoteż fundusze obrotowe i zasobne z kapitału zakładowego utworzone, o ileby te ostatnie za zezwoleniem Rządu nie były już użyte stosownie do swego przeznaczenia.

h) Odkupienie na rzecz państwa nastąpić ma w każdym przypadku z rozpoczęciem się roku kalendarzowego, uchwała zaś Rządu, tycząca się odkupienia, oznajmiona będzie przedsiębiorstwu kolejowemu najpóźniej aż do 31. października roku bezpośrednio poprzedniego w formie deklaracji.

W deklaracji tej oznaczone będą następujące szczegóły:

- α) termin, od którego nastąpi odkupienie;
- β) przedsiębiorstwo kolejowe, będące przedmiotem odkupienia i inne przedmioty majątku, które, jako przynależność przedsiębiorstwa kolejowego albo na zaspokojenie pretensyi państwa lub z jakichkolwiek tytułów prawnych przejść mają na państwo;
- γ) kwota ceny odkupu (ustęp *a* aż do *f*), którą państwo zapłacić ma przedsiębiorstwu kolejowemu, według okoliczności obliczona tymczasowo z zastrzeżeniem późniejszego sprostowania, z oznaczeniem terminu i miejsca płatności.

i) Rząd zastrzega sobie prawo ustanowienia jednocześnie z doręczeniem deklaracji co do odkupienia, osobnego komisarza do czuwania nad tem, żeby stan majątku, poczynszy od tej chwili, nie został zmieniony na szkodę państwa.

Poczynszy od chwili oznajmienia o odkupieniu, wszelka sprzedaż lub obciążenie nieruchomości majątkowych, w deklaracji o odkupieniu wymienionych, podlega przyzwoleniu osobnego komisarza.

Toż samo rozumie się o wszelkiem przyjęciu nowych zobowiązań, przekraczających granicę regularnego sprawowania interesów lub uzasadniających trwałe obciążenie.

k) Spółka obowiązana jest mieć o to staranie, żeby Rząd mógł w dniu na odkupienie wyznaczonym, objąć w fizyczne posiadanie wszystkie przedmioty majątku w deklaracji o odkupieniu wymienione.

Gdyby Spółka nie uczyniła zadość temu zobowiązaniu, Rząd będzie miał prawo nawet bez jej zezwolenia i bez wdania się sądu, objąć w fizyczne posiadanie przedmioty majątku powyżej oznaczone.

Począwszy od chwili odkupienia, ruch na kolejach odkupionych odbywać się będzie na rachunek państwa a przeto od tej chwili wszelkie dochody ruchu przechodzić będą na rzecz państwa, wszelkie zaś wydatki ruchu na karb państwa.

Czyste dochody, jakie okażą się z obrachunku aż do chwili odkupienia, pozostaną własnością przedsiębiorstwa kolejowego, które natomiast odpowiadać ma samo za wszelkie należności obrachunkowe i za wszelkie inne długi pochodzące z budowy i ruchu kolei aż do chwili powyższej.

l) Rząd zastrzega sobie prawo zahipotekowania na podstawie deklaracji o odkupieniu (ustęp h), prawa własności państwa na wszystkich nieruchomościach majątkowych w skutek odkupienia na państwo przechodzących.

Spółka obowiązana jest oddać Rządowi do rozporządzenia na jego żądanie lecz nie na swój koszt wszelkie dokumenty prawne, jakichby od niej jeszcze do tego celu potrzebował.

Wittek r. w.

3.

Rozporządzenie Ministerstwa skarbu z dnia 30. grudnia 1899,

tyczące się wymierzania należności od przeniesień majątku z powodu śmierci w razie istnienia małżeńskiej wspólności całego majątku na przypadek śmierci.

W razie istnienia pomiędzy małżonkami wspólności całego majątku na przypadek śmierci w myśl §§. 1233 i n. powszechnej księgi ustaw cywilnych, cały majątek, wspólności majątkowej poddany, podlega z reguły z powodu śmierci jednego małżonka należności za przeniesienie majątku z powodu śmierci stosownie do 42 pozycyi taryfy, uwaga, i 106 B pozycyi taryfy w ustawie z dnia 9. lutego 1850, Dz. u. p. Nr. 50.

Od tego prawidła zachodzą jednak następujące wyjątki:

Nieruchomości, co do których sam spadkodawca był jako właściciel wpisany, są też przedmio-

tem opłaty podług całkowitej wartości, mianowicie uiścić się ma od wartości jednej połowy, należytość za przeniesienie z tytułu wspólności majątkowej na przypadek śmierci, od wartości zaś drugiej połowy należytość za przeniesienie na podstawie prawa dziedziczenia.

Jeżeli zaś małżonkowie byli wpisani jako współwłaściciele nieruchomości po połowie, opłacie podlega tylko połowa wartości na spadkodawcę przypadająca, podczas gdy połowa wpisana na imię małżonka pozostałego przy życiu nie jest przedmiotem opłaty.

Jeżeli nakoniec w razie istnienia wspólności małżeńskiej całego majątku na przypadek śmierci sam tylko małżonek pozostały przy życiu był wpisany na nieruchomości jako właściciel, natenczas co do połowy, która także po śmierci drugiego małżonka pozostaje jego własnością, nie nastąpiło w ogóle przeniesienie majątku, przeto tej połowy nie bierze się w rachubę przy wymierzaniu należności. Przeciwnie druga połowa podlega opłacie jako część składowa majątku małżonka, który pierwiej umarł.

Według zasad powyższych postępować należy także wtedy, gdy w razie wspólności małżeńskiej całego majątku na przypadek śmierci chodzi o długi do ksiąg gruntowych wciągnięte.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia. Tych przypisów należytości, które nabyły już mocy prawa, nie narusza niniejsze rozporządzenie.

Jorkasch r. w.

4.

Rozporządzenie Ministerstwa skarbu z dnia 2. stycznia 1900,

tyczące się wykonania ustawy z dnia 27. grudnia 1899, Dz. u. p. Nr. 261, o zniesieniu stępla gazetowego i kalendarzowego.

W wykonaniu §. 2go ustawy z dnia 27. grudnia 1899, Dz. u. p. Nr. 261, o zniesieniu stępla gazetowego i kalendarzowego, rozporządza się co następuje:

Aż do końca września 1900 można żądać, żeby od kalendarzy na rok 1900 ostępłowanych, ale nie sprzedanych i nie mających na sobie śladów

używania, zwrócono gotówką należytość stęplową od nich uiszczoną.

Z żądaniem tem zgłosić się może, a to do urzędu, który kalendarze w swoim czasie ostepował, tylko strona, która opłatę w swoim czasie uiściła a więc nakładca a względnie, co do kalendarzy zagranicznych, sprzedawca, który udowodni, że opłatę uiścił przy nabyciu, zgłosić się zaś może tylko raz, jednocześnie co do wszystkich nie sprzedanych kalendarzy.

W przypadku tym znaczki stęplowe będą w obecności strony przebite lub przekreślone i jako dowód do rachunku będą zatrzymane razem z kartą tytułową i kartką lub kartkami, na których znajduje się sam kalendarz; inne zaś części składowe druku, nte zawierające kalendarzowego wykazu dni, będą stronie zwrócone.

Jorkasch r. w.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych

wychodzić będzie nakładem c. k. Drukarni nadwornej i rządowej w Wiedniu, w jej Składzie dzielnica I., Singerstrasse Nr. 26 także w roku 1900 w języku niemieckim, włoskim, czeskim, polskim, ruskim, słoweńskim, kroackim i rumuńskim.

Cena prenumeracyjna egzemplarza Dziennika ustaw państwa w każdym z tych ośmiu języków, za cały rocznik 1900, który można odbierać osobiście lub będzie posyłany pocztą bezpłatnie, wynosi 8 K.

Prenumeruje się w Składzie c. k. Drukarni nadwornej i rządowej w Wiedniu, dzielnica I., Singerstrasse Nr. 26, gdzie można kupować także pojedyncze roczniki i pojedyncze części Dziennika ustaw państwa.

Zamawiając jednak Dziennik ustaw państwa, trzeba zarazem złożyć przypadającą kwotę pieniężną, gdyż wydawnictwo to posyła się tylko tym, którzy prenumeratę z góry zapłacą.

Nabywający odrazu całe dziesięciolecie lub kilka dziesięcioleci Dziennika ustaw państwa w języku niemieckim, płacą:

Za dziesięciolecie 1849 do 1858 włącznie . . . 50 K	Za dziesięciolecie 1879 do 1888 włącznie . . . 40 K
" " 1859 " 1868 " " " 24 "	" " 1889 " 1898 " " " 60 "
" " 1869 " 1878 " " " 32 "	
Za pięć dziesięcioleci 1849 do 1898 włącznie . . . 180 K	
Za dziesięciolecia 1870 " 1899 " " " 120 "	

W innych językach:

Za dziesięciolecie 1870 do 1879 włącznie . . . 32 K	Za dziesięciolecie 1890 do 1899 włącznie . . . 60 K
" " 1880 " 1889 " " " 40 "	
Za dziesięciolecia 1870 do 1899 włącznie . . . 120 K.	

Pojedyncze roczniki wydania niemieckiego dostać można:

Rocznik 1849 za . . . 4 K 20 h	Rocznik 1866 za . . . 4 K 40 h	Rocznik 1883 za . . . 5 K — h
" 1850 " . . . 10 " 50 "	" 1867 " . . . 4 " — "	" 1884 " . . . 5 " — "
" 1851 " . . . " 60 "	" 1868 " . . . 4 " — "	" 1885 " . . . 3 " 60 "
" 1852 " . . . 5 " 20 "	" 1869 " . . . 6 " — "	" 1886 " . . . 4 " 60 "
" 1853 " . . . 6 " 30 "	" 1870 " . . . 2 " 80 "	" 1887 " . . . 5 " — "
" 1854 " . . . 8 " 40 "	" 1871 " . . . 4 " — "	" 1888 " . . . 8 " 40 "
" 1855 " . . . 4 " 70 "	" 1872 " . . . 6 " 40 "	" 1889 " . . . 6 " — "
" 1856 " . . . 4 " 90 "	" 1873 " . . . 6 " 60 "	" 1890 " . . . 5 " 40 "
" 1857 " . . . 5 " 70 "	" 1874 " . . . 4 " 60 "	" 1891 " . . . 6 " — "
" 1858 " . . . 4 " 80 "	" 1875 " . . . 4 " — "	" 1892 " . . . 10 " — "
" 1859 " . . . 4 " — "	" 1876 " . . . 3 " — "	" 1893 " . . . 6 " — "
" 1860 " . . . 3 " 40 "	" 1877 " . . . 2 " — "	" 1894 " . . . 6 " — "
" 1861 " . . . 3 " — "	" 1878 " . . . 4 " 60 "	" 1895 " . . . 7 " — "
" 1862 " . . . 2 " 80 "	" 1879 " . . . 4 " 60 "	" 1896 " . . . 7 " — "
" 1863 " . . . 2 " 80 "	" 1880 " . . . 4 " 40 "	" 1897 " . . . 15 " — "
" 1864 " . . . 2 " 80 "	" 1881 " . . . 4 " 40 "	" 1898 " . . . 6 " — "
" 1865 " . . . 4 " — "	" 1882 " . . . 6 " — "	" 1899 " . . . 10 " — "

Roczniki wydań w innych siedmiu językach od 1870 dostać można po tej samej cenie co wydanie niemieckie.

NB. Posyłki Dziennika ustaw państwa, które zaginęły lub doszły niezupełne, reklamować należy najpóźniej w przeciągu czterech tygodni wprost w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej w Wiedniu, dzielnica III, Rennweg Nr. 16.

Po upływie tego terminu pojedyncze części Dziennika ustaw państwa będzie można dostać tylko za opłatą ceny handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h).

Ponieważ wszystkie roczniki od roku 1849 wydania niemieckiego i wszystkie roczniki wydań w innych siedmiu językach od roku 1870 są całkowicie uzupełnione, przeto można nabyć w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej nie tylko każdy pojedynczy rocznik po cenie wyżej podanej, lecz nawet każdą z osobna część wszystkich tych roczników po cenie handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h); tym sposobem ułatwione zostało uzupełnianie niekompletnych roczników Dziennika ustaw państwa i zestawianie pojedynczych części podług materyi.